

Barne- og likestillingsdepartementet

Deres referanse:

Vår referanse:
16/16-2

Vår dato:
22.01.2016

Hørings svar fra Kif-komiteen om felles likestillings- og diskrimineringslov

Komiteen for kjønnsbalanse og mangfold i forskning skal støtte opp om, og gi anbefalinger om, tiltak som kan bidra til integrering av arbeidet med kjønnsbalanse og mangfold ved universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter og dermed medvirke til økt mangfold blant personale og i forskningen. Komiteen skal bidra til en generell bevisstgjøring omkring problemstillinger knyttet til mangfold og inkludering i forskningssystemet. Dens viktigste oppgave i perioden skal være arbeid med kjønn og etnisitet. Arbeidet omfatter mangfoldsperspektiver, deriblant kjønnsperspektiver, i forskning.

Vi viser til høringsbrev fra Barne- og likestillingsdepartementet med forslag om felles likestillings- og diskrimineringslov. Her følger innspill fra Kif-komiteen.

- Kif-komiteen ser faren for at sammenslåing av lovverk kan føre til at alle lover harmoniseres med de lover som er minst forpliktende for proaktiv handling. Dette kan være et skritt tilbake for å oppnå kjønnsbalanse i vår sektor.
- Kif-komiteen er bekymret for at bortfallet av likestillingsloven og en kjønnsnøytral formulering i formålsparagrafen kan gjøre det vanskeligere med positiv s rbehandling rettet mot kvinners karriere i forskning.
- Kif-komiteen stiller seg positiv til konkretisering av innholdet i aktivitetsplikten. Komiteen ser imidlertid at fjerning av redegjørelsesplikten vil svekke mulighetene for målrettede tiltak som en oppfølging av aktivitetsplikten. Kif-komiteen ønsker en videreføring av redegjørelsesplikten.
- Kif-komiteen stiller seg positiv til et bedre vern av gravide og personer med omsorgsansvar.
- Kif-komiteen vil understreke betydningen av at den som utsettes for seksuell trakassering skal kunne fremme klage uten frykt for negative konsekvenser.
- Kif mener at definisjonen av etnisitet og hvilke grupper som er omfattet av et lovvern bør gjøres så tydelig som mulig i nytt lovverk.
- Kif-komiteen ser det som uheldig at bestemmelser om håndheving av lovverket ikke er en del av den offentlige høringen.

Kif-komiteen ser faren for at en sammenslåing av lovverk kan føre til at alle lover harmoniseres med de lover som er minst forpliktende for proaktiv handling. Dermed legger man seg på et minste felles multiplum, noe som vil være et tilbakeslag sammenlignet med dagens likestillingslov. Skal det være én lov må man særlig være bevisst på kvinners stilling innenfor de ulike diskrimineringsgrunnlag. Kjønn bør være en gjennomgående dimensjon i lovverket.

En implikasjon av sammenslåing av lovverket kan være at Kifs fremtidige mandat vil måtte utvides til å omfatte alle vernede grupper i en felles likestillings- og antidiskrimineringslov.

Komiteens mål og oppgaver ville blir endret ved en sammenslåing. På samme måte som utvidelsen fra kjønn til kjønn og mangfold, er dette en beslutning som vil ha implikasjoner for komiteens og sekretariatets kompetanse, ressurser og sammensetning. Komiteen og sektoren har relativt høy kompetanse om arbeid for likestilling mellom kjønn, men det gjenstår likevel mye før målene om kjønnsbalanse på ulike nivå innen akademia og instituttsektoren er oppfylt. Komiteen ser faren for at målene om kjønnsbalanse blir vanskeligere å oppnå.

Slik det er i dag, har forskningssektoren et krav om aktivitetsplikt knyttet til likestillingsloven og de tre diskrimineringslovene. Sektoren er kommet i gang med å konkretisere hva som bør gjøres innen de andre lovgrunnlagene, men der er det relativt lite analyse¹, og få utprøvde og evaluerte tiltak.

Kif-komiteen er bekymret for at bortfallet av likestillingsloven og en kjønnsnøytral formulering i formålsparagrafen kan gjøre det vanskeligere med positiv særbehandling rettet mot kvinners karriere i forskning.

Likestillingsloven har hatt stor betydning i norsk samfunnsliv og politikk, også for likestillingsarbeidet i UH- og instituttsektoren. Likestillingsloven har vært grunnlaget for det helhetlige arbeidet for å fremme like muligheter mellom kjønn.

Formålsparagrafen om at loven skal fremme kvinners stilling gir muligheten til positiv særbehandling. For å jobbe med de områder som Kif-komiteen ser som utfordrende, bl.a. mangel på kvinner i toppstillinger i akademia, må fokus rettes spesifikt mot kvinners muligheter. Med en kjønnsnøytral lov er det fare for at dette diskrimineringsområde mister legitimitet. Kif-komiteen arbeider mye med tiltak som faller innenfor rammen av positiv særbehandling. I dag brukes virkemidler som kvalifiseringsstipend, kurs for kvinner som søker opprykk, støtte til reise og til faglige nettverk.

Hvis denne loven erstattes med én likestillings- og diskrimineringslov, samtidig som noen av virkemidlene i loven forsvinner, er Kif-komiteen bekymret for om arbeidet med i å øke andelen kvinner i toppstillinger og få bedre kjønnsbalanse i MNT-fagene vil påvirkes negativt.

Kif-komiteen stiller seg positiv til konkretisering av innholdet i aktivitetsplikten. Komiteen er imidlertid bekymret over en fjerning av redegjørelsesplikten fordi det kan svekke mulighetene for målrettede og kunnskapsbaserte tiltak som følger av aktivitetsplikten. Kif-komiteen ønsker en videreføring av redegjørelsesplikten.

Lovforslaget legger opp til konkretisering av hva som forventes av institusjoner for å iverksette aktivitetsplikten.

Kif-komiteen forholder seg spesielt til to lover – likestillingsloven og lov mot etnisk diskriminering. Kif-komiteen har lang erfaring med pådriverarbeidet for likestilling mellom kjønnene, men har siden 2014 også arbeidet med den tilsvarende aktivitetsplikten i diskrimineringsloven.

Vår erfaring er at noen institusjoner er kommet langt i å utforme planer og tiltak, men mange institusjoner har dårlig kjønnsbalanse uten at de har omfattende tiltak for å adressere disse utfordringer. Så langt er inntrykket at en del institusjoner mangler et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag for å følge opp aktivitetsplikten i diskrimineringsloven. Derfor har Kif-

¹ Jf Kifs arbeid med en utredning om etnisk mangfold, som publiseres i mars 2016.

komiteen også igangsatt en utredning og et pådriverarbeid for å få bedre statistikkgrunnlag. Komiteen har erfaring med at institusjoner er usikre på hva aktivitetsplikten innebærer, og hvilke områder de skal ha fokus på. En konkretisering slik den er formulert er til fordel for sektoren.

Kif-komiteen ser at rapporteringsplikten som avgjørende for at institusjonene følger opp aktivitetene de har planlagt å sette i verk. Fjerning av redegjørelsesplikten medfører at dette blir noe som er frivillig for institusjonen for å følge opp aktivitetsplikten.

Praksis vil avhenge av *hvordan lovhåndheving av aktivitetsplikten* adresseres, men det fremgår ikke i lovforslaget eller i høringsnotatet.

Kif-komiteen stiller seg positiv til et bedre vern av gravide og personer med omsorgsansvar.

Diskriminering av gravide er et utbredt problem, noe som vises via et høyt antall saker i rettsapparatet, hos LDO og Likestillingsnemnda. Den foreslåtte lovteksten gir et bedre vern for menn og kvinner med omsorgsoppgaver og utvidet vern mot diskriminering av gravide.

Kif-komiteen vil understreke viktigheten i at lovverket tar høyde for at den som utsettes for seksuell trakassering skal kunne fremme klage uten frykt for negative konsekvenser.

BLD ønsker innspill om behov for endring av lovteksten om seksuell trakassering. Et spørsmål er om definisjonen i dagens likestillingslov bør erstattes med en formulering som er nærmere den som finnes i EU-direktivet.²

Kif-komiteen har arbeidet med å styrke institusjonenes arbeid mot seksuell trakassering, og sikre at de har rutiner på plass for å forebygge og håndtere slik trakassering når det skjer. Derfor har kifinfo.no egne sider om håndtering av seksuell trakassering, inkludert lenker til institusjonenes handlingsplaner mot slik trakassering. Flere institusjoner har laget egne handlingsplaner for å sikre at terskelen for å innklage saker blir lavere, og for å sikre at ansatte og studenter har nødvendig kunnskap. Mange som opplever uønsket seksuell oppmerksomhet har høy terskel for å varsle om ubehagelige hendelser fordi de er redde for konsekvensene. Fortsatt vil de fleste som varsler være anonyme, ifølge uttalelser til kifinfo.no.

Kif mener at definisjonen av etnisitet og hvilke grupper som er omfattet av et lovvern bør gjøres så tydelig som mulig i nytt lovverk.

Arbeidet i Kif viser at definisjonen av etnisitet ikke er lett å forholde seg til for dem som skal implementere diskrimineringsloven i UH- og instituttsektoren. Etnisitet kan tolkes som kulturell tilhørighet, landbakgrunn eller tilknytning til ulike folkegrupper med ulikt språk – eller hudfarge. Lovendringene bør sikre at operasjonalisering blir lettere i praksis. Vi viser for øvrig til LDOs merknader om foreslåtte endringer.

Kif-komiteen ser det som uheldig at bestemmelser om håndheving av lovverket ikke er en del av den offentlige høringen. Det er vanskelig for komiteen å vurdere hvor omfattende effekten av endringene vil bli når det fortsatt er uklart hvordan lovhåndheving og veiledning skal organiseres videre.

² Likestillingsdirektivet og direktivet om likebehandling av menn og kvinner i forbindelse med tilgang til varer og tjenester artikkel 2 nr. 1 bokstav d definerer seksuell trakassering.

Lovforslaget legger opp til flere endringer som har stor betydning for institusjonenes praksis i fremtiden, altså hvordan loven vil bli implementert lokalt. Det er tidligere påpekt at iverksettelsesstrukturen på likestillingsfeltet er for svak lokalt. Håndhevingsapparatet har stor innflytelse på hvordan aktivitetsplikten implementeres i praksis. Endring av LDOs håndheverrolle er lagt til en atskilt behandling som ikke er gjenstand for offentlig høring, og omtales ikke nærmere i høringen.

Vennlig hilsen

Curt Rice
leder, KIF-komitèen

Ella Ghosh
Seniorrådgiver

Dette dokumentet er godkjent elektronisk ved UHR